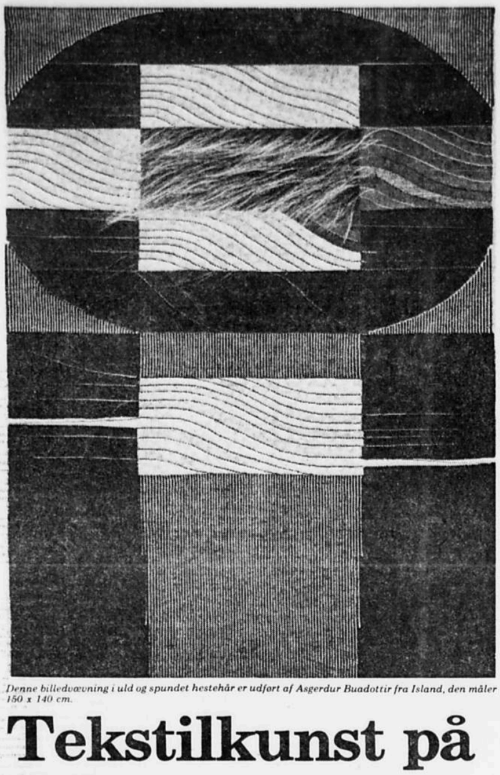

Denne billedvævning i uld og spundet hestehår er udført af Asgerdur Buadottir fra Island, den måler 150 x 140 cm.

Tekstilkunst på et højdepunkt

93 udvalgte værker fra hele Norden på Kunstindustrimuseet

KUNSTHÅNDVÆRK

IGENNEM flere år har der, på dansk initiativ, været arbejdet med et nordisk samarbejde blandt tekstilkunstnere. Den anden nordiske tekstiltriennale, som åbner i dag på Kunstindustrimuseet, er resultat af det spæde samarbejde. Vi ser 93 arbejder, vævede, stofmalede og applikerede. 87 nordiske kunstnere er hermed repræsenteret. Der er 23 arbejder fra Denmark og Færoerne, 20 fra Norge, 20 fra Finland og 24 fra Sverige samt Islands 8. Enhver, professionel som amatør, har sendt ind til bedømmelsen, ialt 557 arbejder. Et umådeligt grundmateriale for denne udstilling, som vandrer gennem Norden, støttet af bl.a. Nordisk Kulturfond og Nationalbankens Jubilæumsfond.

En fællesnordisk jury valgte til den første triennale de udstillede arbejder. Denne gang har hvert land valgt sine deltagere. Fælleskabet er bedre, man undgår lokalhensyn, skelen til kunstpolitisk placering og samtidig får jurymedlemmerne et — i bedste fald frugtbart — samarbejde om udstillingen, der også kan få en stærkere kunstnerisk helhed end den, vi nu oplever på Kunstindustrimuseet.

Det er jo for det første meget svært, at se på så mange tekstile sager, side om side. Udtryksformen bevæger sig fra den strengt naturalistisk fortællende, som er en mode til den strengt geometrisk bearbejdede flade.

Det havde været en styrke for udstillingen, hvis alle de naturalistiske billeder var samlet i et rum. Så kunne man få dem overstået der, protratterne, dagligstueidyllen, bygningshåndværkerne ved mortelspanden, pigen, der spejder efter fredsduer, for slet ikke at tale om den hvide måge, deltagerne i kulturaftenen, børnene i de voksnes klæder eller protestvævningen omkring Azania. Der er sandelig også tepotten, skiloberen og den farlige leg mellem en slags tegneserie-folk og en kryds og tværs. Uforståelige sager? Nej, på ingen måde, tværtimod så overskuelige at man er færdig med dem efter første blik.

Dernæst kunne man bringe de mest ojensynlige eksperimenter sammen, tekstilskulpturen, der står frit på gulvet eller hænger ned fra loftet, altså de for den forudsætningsløse håndgribelige eksperimenter. For naturligvis finder eksperimentet også s/ed på fladen i en gobelinvevning. Finnen Maisa Turunen-Wiklund har en sådan eksperimenterende skulptur tilegnet sommerhuet. En tekstilstak omkring stakpinden, plejet af vind og vejr og med hækkede klokkeblomster og smørblomster om det stakkede græs. Også en fra loftet nedhængende skulptur af lange hår af — eller måske snarere — udført af Gudrun Thorkelsdottir, Island, er af dragende virkning.

OVERBEVISENDE, både som eksperiment og udtryk er også Annette Juels triangel af tråde, der med pletter giver et fremmedartet, farligt indtryk af vilddyreskind og etnografica. Et af denne udstillings dragende hovedværker.

Dernæst kunne man for min skyld godt have sorteret halvdelen af triennalens arbejder fra, de siger mig ingenting — og hvad skal jeg da sige om dem?

Tilbage bliver, hvad jeg vil kalde grundstammen, karakteren i en nordisk tekstilkunst, som pludselig befinder sig på et interessevækkende plan. At svenskerne har kunnet i mange år vidste vi, at nordmændene havde de store billedvævere liges ligeså og at Finland i nyere tid har præsteret nogle blændende solister og individualister indenfor tekstilkunsten er også kendt, hvorimod Danmark først nylig er kommet med. Til gengæld virker deltagerne på denne triennale ikke gennem nationale kendetegn, men ved deres mængde. Der er pludselig mange om tekstilkunsten, og også mange dygtige. Især er dette karakteristisk i Danmark.

Frem for nogen mener jeg, Nanna Hertofts Indigo billedvævning i ni baner, fortæller om stor rigdom. Vævningen er overvejende domineret af blå og brunlige toner, af forlob og forskydninger, som rummer skønhed, humør og korrektion. Det er et arbejde, som på en forestillingsløs, tiltalende måde er befriet for æstetik og som søger det væsentlige i udtryk gennem materialet og formen. Her er et mennneske, som virkelig har fat i sit materiale og som arbejder helt originalt med tegningens forskydninger. Tæppets opdeling har sin logiske forklaring gennem den tekniske mulighed i lodret forskydning. Nanna Hertofts arbejde kunne ikke være udført i noget andet materiale, det er tankt og født i tekstil og lever nu sit videre liv som en del af vores virkelighed. Det er netop noget meget væsentligt, fordi så mange af udstillingens budskaber ligè så godt kunne være udtrykt i olie på lærred, være tegneserier på avispapir eller være den gode slagkraftige plakat, som vækker os af dvalen med et slagord — og sådanne arbejder havde naturligvis vundet udtryksmæssigt ved at finde de naturlige materialer.

KIM NAVERS tredelte vævning er af umådelig skønhed, her er det de store klart afgrænsede figurer som samspiller med uldens karakter og farve. Et mesterværk er også finnen Mirja Tissaris vævning i fire dele, hvori man opfatter indflydelsen fra Finlands store tekstilkunstner Dora Jung. Et værk af format og fuldt af oplevelse er billedvævningen i uld og spundet hestehår af den islandske vever Asgerdur Buadottir, som iøvrigt netop har udført et arbejde til den smukke modesal for Nordisk Kulturfond i Sverigegade i København.

Lad os slutte med at konstatere at den tekstile kunst befinder sig på et højdepunkt, jævnfor blot udstillingen af håndlavede brugstekstiler, tæpper, i Nikolaj. Tiden giver altså vældig mulighed for at opleve, lære — og måske erhverve.

HENRIK STEN MØLLER.

Kunstindustrimuseet. 2. Nordiske Tekstiltriennale, tirsdage 10-21, onsdage-lørdage 10-16, søndage 13-16. Mandage lukket. Sidste dag 21.oktober.

Kortene bør gives om

Teaterrådsmedlem: Vi bliver tilsidesat

TRODS MEGET STÆRKE *udtalelser fra to af Teaterrådets* tre medlemmer har hverken styrelsen for Den storkøbenhavnske Landsdelsscene eller Kulturministeriet bedt Teaterrådet se på sagen om udnævnelsen af syv teaterchefer under landsdelscenen.

— Teaterrådet ved lige så lidt som offentligheden, siger Det kgl. Teaters dramaturg Viggo Kjær Petersen, der er medlem af Teaterrådet.

— Vil det sige, at statens sagkyndige, rådgivende organ i teatersørgsmål slet ikke er inde i billedet?

— Det vil det. Samme billede står jo stadig ret diffust, kan man vist sige. Det er lige for man kun kan få øje på rammen, som heller ikke er for fiks. Teaterrådet blev i foråret — trods vægringer fra et par af medlemmerne — beordret til ud fra sin ekspertise at vurdere, hvorvidt ansøgerne opfyldte teaterlovens krav til teaterledere. Det brugte vi megen tid, omtanke og diskussion på. Navnlig fordi vores vurdering ifølge Den storkøbenhavnske Landsdelsscenes vedtægter skulle danne grundlag for teaterbestyrelsernes indstilling. En indstilling, som rådet kunne være i god tro til at forudsætte fulgt i styrelsen. Al den stund styrelsens formand klart og vidnefast havde tilkendegivet, at noget sådant ville være i vente.

— Når vi alligevel slog os i tøjret, var det fordi vi ikke havde tillid til situationen og proceduren. Personligt gjorde jeg kulturministeren opmærksom på det december sidste år.

— Da vi i marts var nået frem til enige udtalelser om alle ansøgere, ønskede vi et orienterende møde med styrelsen eller dens formand. Det blev ikke til noget. Siden har Teaterrådet ikke hørt en lyd om nøgetsomhelst i denne vigtige og for adskillige

Viggo Kjær Petersen, dramaturg og medlem af Teaterrådet: — Klodsede manipulationer og sjusk.

mennesker belastende sag.

— Det er baggrunden for, at et par af os anstændigvis følte os nødsaget til i sommerens løb at ytre advarsler i pressen og skrive lange redegørelser til kulturministeren.

— Jeg mener ikke, at et enigt teaterråd, som er blevet genvalgt gang på gang og som nu sidder på syvende år uden videre skal stå model til den slags klodsede manipulationer og sjusk.

— Hvor kunne Teaterrådet være kommet ind i sagen?

— I de — som vi har set grøverende — tilfælde, hvor det politiske men sagligt inkompetente forretningsudvalg i Landsdelsscenen vil gennemtrumfe sine egne ideer hen over hovedet på saglige og demokratiske instanser. Hvorfor var styrelsesmedlemmerne i øvrigt ikke tilstrækkelig orienterede om disse blakkede tilfælde, inden de skulle møde til afgørelsen? Pudsigt nok iøvrigt umiddelbart før forretningsudvalgets kandidater var indkaldt til pressemøde. Det er da tænkeligt, at flere medlemmer ville have ønsket os spurgt til råds, hvis de kendte disse blakkede tilfælde.

— Hvor ser De fejlene begået?

— Jeg vil tro, at omkring halvdelen af indstillingerne til kulturministeren procedurmæssigt er tvivlsomme eller uantagelige.

— Det her handler ikke om navne. Stort set alle de involverede kandidater vil formentlig, hvis de har heldet med sig, kunne tegne sig for noget professionelt og seværrejer sig derimod om, hvilken etik et såkaldt civiliseret land vil have af sit kulturliv.

— Hvad vil De råde kulturministeren til i denne sag?

— I et tilsvarende kortspil burde kortene gives om. Det ville forlængst være sket. Her drejer det sig om teater og maskerne kan ændres så sent som mellem generalprøve og premiere. Det ved alle teaterfolk og deres nervesystem har mere eller mindre forlovet sig med det. Men en afgørelse må træffes inden forestillingen ender i skuddermudder, som intet publikum kan være tjent med. Instruktøren, javel, hvis han har spillet fallit, så må han , altså ministeren, træde til og tage ansvaret holz

Musik for musikere

MUSIK

SOMMEREN ER nu definitivt slut, og det var måske årsagen til det alt for sparsomme besøg ved Københavns Blæserkvintets koncert forleden i Tivoli. Det var synd for dem der ikke var der, for der blev både spillet glimrende musik, og den blev spillet ikke mindre end fremragende.

Man havde ikke hørt mere end det første treklangsmotiv i Beethovens klaverkvintet i Es-dur — det var Bohumila Jedlickova der sad ved klaveret — for man forstod, at her spillede musikere, der i stedet for, som det ofte sker, at trække musikken nedad, søgte indad i musikken og lyttede sig tilbage til den oprindelige fantasi hvoraf den er blevet født. Der var tale om en gennemarbejdet og overordentlig fint naunceret gengivelse af et værk, som man måske ellers ikke tæller blandt Beethovens ypperste, men som ved denne lejlighed forekom fascinerende fra først til sidst. Måske kunne Bohumila Jedlickova have taget lidt mere håndfast på klaverpartiet, som hun ellers gjorde så udmærket rede for — måske også givet rondotemaet lidt mere karakter.

Måske fordi klarinettisten Tore Othmar Poulsen havde fået forfald og blev erstattet af Søren Birkelund, fik vi i stedet for Samuel Barber tre stykker af Jacques Ibert: koncis og ærlig musik, blændende spillet. Samme transparente udforelse fik Jørgen Jersilds præcise og samtidig stemningsfulde serenade, 'At spille i skoven,' til at fremstå med hele den danske skovs underfundige liv og små forskrækkelser.

Tyngdepunktet på denne koncert — hvis man ter tale om andre tyngdepunkter end Beethoven når denne er til stede — var Francis Poulencs klaversekstet. Det er et herligt stykke musik. Poulenc spildte ikke sin tid med at opfinde nye tonesystemer eller akkorder, han brugte hvad der allerede var på en ny måde, og blev derved betydelig mere original end en mængde fanatiske originalitetsjægere. I bedste forstand er Poulencs inspiration sådan at man ikke aner om man skal le eller græde, hans melodiske opfindsomhed er tilsyneladende grænseløs. Man bør være Den Københavnske Blæserkvintet og Bohumila Jedlickova taknemmelig for at lade os høre denne sekstet spillet med så stor kærlighed og begejstring.

JURIJ MOSKVITIN

Den Københavnske Blæserkvintet med Bohumila Jedlickova i Tivoli. Onsdag.

Tænk på en alkoholmisbruger som bliver klar over at odelægglse truer og derfor beslutter at ophøre og som det mislykkes for i en årrække, men som det så omsider lykkes for. Den slags kender jeg mange af. Den forandring der er tale om kan jeg ikke opfatte som en vældig vækst af viljekraften. Fysisk kraft vokser i hvert fald ikke sådan. Man kan ikke være en svækling til man bliver 35 og en kraftkarl resten af livet. Hvad kan forandringen da skyldes?

Ja, livsomstændighederne kan være blevet lykkeligere. De der har læst Knuth Beckers store romanværk om Kaj Gotsche vil huske hvordan det forandrede ham at møde Marianne — bl. a. forsvandt alkoholmisbruget. Men Kaj Gotsche var heldig, og ofte skal der mere til end at finde en Marianne. Jeg synes jeg kender mange alkoholikere der har meget dejlige koner og alligevel ikke klarer den. Der er færre kvindelige alkoholikere der har herlige mænd, men herlige mænd er muligvis i det hele taget sjældne? Den personlighedsændring der skal til består i en større indre harmoni, klarhed over hvad der er vigtigt og hvad der er mindre vigtigt, overensstemmelse mellem hvad man ønsker for sig selv og for sine omgivelser. En sådan personlighedsændring foregår i vekselvirkning med omgivelserne. Alkoholistbehandlere er en ganske lille del af alkoholikerens omgivelser. Som behandler ved man aldrig om man har andel i, at det går godt, men man har i hvert fald kun en lille andel. Den, der er kommet ud af alkoholisme, føler det ikke som en viljepræstation, men som en indre klarhed og uafhængighed af andres vurderinger. Der er tale om en personlighedsmodning. Modningen er naturligvis kommet gradvis, og den går videre og konsoliderer sig. Men holdningen til alkohol kan skifte ret pludseligt.

DET SOM vanskeliggør den påkrævede modning hos dem, der har de nødvendige intellektuelle ressourcer, synes jeg kan opstilles i fire punkter: Først de to ting, som jeg har nævnt som det der fører ind i alkoholbrug: *skik og brug* — og her kan man pege på at det kan være afgørende for en alkoholiker at skifte miljø, men det er vanskeligt hertillands at finde et ikkedrikkende miljø. Og *trost* for vore mange kvaler, og jeg kender tilfælde hvor mennesker har siddet hårdt fast i alkoholismens greb, men er sluppet ud ved en lykkelig forandring i tilværelsen. Fra litteraturen nævnte jeg Kaj Gotsche.

Som tredje faktor der vanskeliggør modningen vil jeg understrege det urimelige kulturtræk, som siger at vel bør vi ikke være drukkenbolte, men vi bør sammen med andre nyde alkohol ved en mængde lejligheder, og så have styr på os selv, og hvis vi ikke kan eller gør det er vi *viljeslappe* skvat — skvadderhoveder sagde daværende finansminister Poul Møller engang om ungdomsnarkomanerne. Jeg har oplevet mængder af eksempler på at denne samfundsvurdering er hårdt indoktrineret i befolkningen og rammer alkoholikerne meget stærkt.

Den fjerde faktor er *stofafhængighed*, som navnlig ytrer sig ved, at når man nipper til det, stiger trangen stærkt, så man fortsætter. Det er vel-kendt, at det er mange gange lettere for en stofbruger at blive totalafholdende end at blive mådeholden dvs. reducere forbruget eller indskyde pauser. Det gælder narkotika og tobak, og her er det anerkendt af alle. Det gælder også for alkohol, men her kniber det med en almindelig anerkendelse, ulogisk nok. Jeg tror det hænger sammen med forbrugerismen og med den foragt for puritanisme, som vi er svinget over til som modpol til forældres og bedsteforældres viktorianisme, som jo nærmest gjorde al nydelse syndig. Læger og andre behandlere ligger også under for denne kultursvingning, som ikke er et skridt henimod sandheden men udslag af en generel tendens til belgebevægelse i kulturytringer eller et modefænomen. Hår og skæg bestemmes af moden, men ikke øjenfarven. Og der er motivbestemmende faktorer som heller ikke bestemmes af mode, herunder forskellige stoffers tilbøjelighed til at skabe afhængighed.

DE FIRE hindringer for at komme ud af alkoholismens greb er altså: skik og brug, trostbehov, almenhedens opfattelse af viljesbegrebet, og det lidt vanskeligt forståede begreb stof-afhængighed. Jeg har diskuteret dette utallige gange, med alkoholikere og deres pårørende, med fagfolk, på møder. Jeg får ingenlunde udbredt medhold i min opstilling af de fire punkter. Det eneste der er almindelig tilslutning til er trostbehovet. De andre regnes af mange som helt underordnede eller ikke-eksisterende. Individualpsykologien er trumf i disse år: Find ud af hvad jeg er ked af og lær mig at leve rigtigt!

Som læge kan man være tilbøjelig til at anskue alkoholismen fysiologisk. Det er også nødvendigt. Det muliggør en rationel opfattelse af forskellen mellem brug og misbrug. De legemlige komplikationer kan påvises objektivt. Synspunktet kan undervurderes og bliver det tit. Men det er ellers ikke et meget frugtbart synspunkt med hensyn til at behandle eller forebygge alkoholisme.

Alkoholisme bor i højere grad anskues psykologisk — individual- og socialpsykologisk. Som nævnt ved folk det og ønsker her en indsats som vi bør yde efter evne. Synspunktet ville være frugtbart hvis vi var dygtige. Det er vi ikke og vi bliver det nok aldrig. Desuden er synspunktet for individ-orienteret.

DET VIGTIGSTE synspunkt er det kulturelle dvs. befolkningens opfattelse af og holdning til alkoholbrug og alkoholisme. Alkoholpolitik skal være kulturpolitik. Det er et frugtbart synspunkt, for kultur kan vi gøre noget ved. Den ændres hele tiden, mere eller mindre bevidst og mere eller mindre konsekvent. Det er fra dette synspunkt jeg har brug for mine fire punkter, både det der er almen enighed om og de tre, som dette ikke kan siges om.

Skik og brug kan ændres, sådan som vi f. eks. er i gang med det for tobaksrygningens vedkommende, for energiodslerier, for trafikdrabene.

Viljesbegrebet kan analyseres rationelt og, mener jeg, erstattes af det mere frugtbare begreb motivation.

Afhængighedsbegrebet kan på samme måde få sin rette plads.

Men jeg vil gerne indrømme, at den vigtigste af de fire hindringer for alkoholismens helbredelse er den som alle er enige om: trostbehovet, eller menneskenes generelle følelse af utilfredshed eller ulykke — de eksistentielle problemer, siger man vist. Jeg synes man kan tale om en generel livsfølelse som alle har del i, hvor forskellige vi er. Den er præget af frygt, perspektivløshed, kedsomhed, forvirring, og jeg tror den er meget forskellig fra tidligere tiders livsfølelse, og at den er et af de vigtigste udslag af kulturen, selvom den er vanskelig at beskrive. Jeg ser alkoholismen som en reaktion på denne triste livsfølelse, et forsøg blandt mange på at flygte fra den.

Der var jo engang da mennneskene var fromme og troede at Gud ordnede verden. Hans veje var uransagelige, men man skulle følge dem. I oplysningstiden i 1700-tallet rejste mennesker hovedet — mon vi ikke kunne ordne det selv? Der kom revolutioner og krige, men det var måske begyndelsesvanskelighedder. Der udvikledes store tankesystemer som sigtede mod frihed: liberalisme, socialisme, anarkisme. Den sidste er dod selvom Kropotkin genudgives, men dialogen mellem liberalisme og socialisme er ikke fort til ende, vel sagtens fordi naturvidenskabens udvikling forandrer livsvilkårene så hurtigt at den sociale udvikling ikke kan følge med. Derfor nye sociale tanker ved siden af de politiske: opdragelsesreform, sexualfrigorelse, kvindefrigorelse er betydningsfulde og frugtbare bevægelser.

Der er også mere individorienterede bevægelser i gang, inspireret af dybdepsykologi og, tror jeg, savn af religion: mennesket indre er uharmonisk. Vi har frygtet naturen — det er overstået. Vi har frygtet andre mennesker — det får vi forhåbentlig også has på. Men især frygter vi os selv. Vi kan ikke alle blive psykoanalyseret, men vi kan dyrke yoga og meditation og hjælpe hinanden i smågrupper. De politisk-socialt interesserede og de psykologiserende beskylder jævnligt hinanden for virkelighedsflugt.

SÅ ER DER nogle som siger: Livet er et lotteri som altid har rummet gode og dårlige lodder. Lad dem som har fået de gode glæde sig over Jordens dejlighed og beskedent erkende, at de duer ikke til at spille Vorherre og ordne det for alle de andre.

Hvad mig selv angår, synes jeg at den tid jeg har levet har lært mig en anden lektie. Jeg gik i første gymnasieklasse da Mussolini blev diktator få år efter første verdenskrig. Jeg var nygift da Hitler blev rigskansler. Min ungdomstid var præget af frygten for anden verdenskrig. Den kom. Frygten havde ikke været frugtbar og ført til handling som kunne have forhindret krigen. Med atomtidens indtræden 1945 tog menneskene et skridt hvorfra der ikke gives noget tilbage. Fremover skal der passes på. Frygten må blive frugtbar, hvis vore børn skal klare sig.

Det som præger min livsfølelse synes jeg — jeg kan jo være selvbedrager — er sorgen over at mine efterkommere med en vis sandsynlighed vil opleve den håbløse styrten mod ragnarok, parret med min bevidsthed om at sådan behover det ikke at være. Det har forbløffet mig at denne frygt spiller så lille en rolle hos dem jeg har spurgt. De slår det hen: der har altid været farer, fremtidens slægt må klare fremtidens farer! Hvorfor har de intet lært?

Ved siden af atomkrigstrusslen har jo en anden fare tårnet sig op: det truende økologiske sammenbrud. Også denne fare bagatelliseres af de fleste. Der er dog efterhånden flere som tager sagen op. Forståelsen af grænserne for vækst er ved at fænge. Eksempelvis skal nævnes den norske bevægelse 'Fremtiden i vore hænder' og de danske midteroprorere. Disse tiltag søges latterliggjort og debatten standset. Jeg håber på ungdommen.

Tilgiv, læser, dette spring fra min lille kæphest, mit syn på alkoholismen, til min store, mit livssyn og mit håb.

PREBEN SCHLANBUSCH